

فصلنامه علمی - پژوهشی طب مکمل، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷

بررسی تأثیر شیر اکتیوم بر مؤلفه‌های احساسی، شناختی، رفتاری و فیزیکی اضطراب

علی اکبر ملکی‌راد^۱، مهدیس مجتبابی^{۲*}

۱. دکترای فیزیولوژی و علوم اعصاب شناختی، گروه زیست‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. دکترای تخصصی طب سنتی، گروه طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۹/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۱۰

چکیده

مقدمه: با گسترش زندگی صنعتی و پیچیده‌تر شدن پدیده‌های روانی و اجتماعی، اضطراب جزئی از مؤلفه‌های زندگی انسان شده است. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر شیر اکتیوم بر مؤلفه‌های اضطراب انجام شد.

مواد و روش‌ها: چهل نفر از افراد مراجعه‌کننده به مراکز طب سنتی، به مدت یک ماه تحت مداخله شیر اکتیوم قرار گرفتند. از همه آنان رضایت‌نامه کتبی اخذ شد. نمونه‌ها پرسش‌نامه اضطراب چندسیستمی را به‌عنوان پیش‌آزمون و پس‌آزمون تکمیل کردند. داده‌ها با نرم‌افزار SPSS و آزمون تی همبسته تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: میانگین اضطراب احساسی، اضطراب شناختی، اضطراب رفتاری و اضطراب فیزیکی قبل از مداخله به ترتیب $26/1 \pm 20/19$ ، $18/2 \pm 80/25$ و $20/2 \pm 28/17$ ، $19/1 \pm 32/18$ ، $74/1 \pm 68/40$ و بعد از مداخله به ترتیب $26/1 \pm 64/62$ و $22/2 \pm 96/57$ ، $24/0 \pm 16/94$ بود. نتایج نشان‌دهنده کاهش معنی‌دار نمرات پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون در مؤلفه‌های احساسی، شناختی، رفتاری و فیزیکی اضطراب بود ($p=0/001$).

نتیجه‌گیری: می‌توان از شیر اکتیوم به‌عنوان مکمل درمان در مراکز درمانی و در ارتباط با بیماری‌های خاصی که اضطراب جزئی از ویژگی‌های آن‌هاست با در نظر گرفتن وضعیت طبع و مزاج مبتلایان استفاده کرد. مطالعات بیشتر در این زمینه ضروری است.

کلیدواژه‌ها: شیر اکتیوم، اضطراب، گیاهان دارویی.

*نویسنده مسئول: E.mail: mahdismojtabae@yahoo.com

مقدمه

زمانی که فشار روانی از حد توان شخص بگذرد، اختلالات رفتاری و هیجانی بروز می‌کند. یکی از راهکارهایی که اخیراً برای درمان اضطراب و استرس مورد توجه قرار گرفته طب مکمل و استفاده از گیاهان دارویی است (۱).

افتیمون گیاهی است یک‌ساله، بدون برگ و کلروفیل. این گیاه، انگلی بسیار مزاحم، مهاجم و دارای اشکال متفاوت است که روی گیاهان دیگر، به‌خصوص روی گیاهان علفی و اندام‌های سبز آن‌ها رشد می‌کند. (۲).

افتیمون کلمه‌ای یونانی به معنی «دواء‌الجنون» است. امروزه آن را به زبان فارسی «سس آویشنی» می‌نامند. معادل انگلیسی آن دودر^۱ است (۳).

این گیاه تقریباً در تمام اروپا از کناره‌های ساحلی تا نواحی کوهستانی آن یافت می‌شود. پراکندگی آن بیشتر در نواحی مدیترانه است. این گیاه در ایران در ناحیه البرز، همدان، شاهکوه اصفهان، کازرون، بندرعباس، جزیره هرمز و قشم، و کرمان و تهران می‌روید (۲).

کاربردهای سنتی آن عبارت است از: بادشکن، موافق مزاج پیران، تب‌بر، محلل و ملطف، منقه معده و مفتح سدد، مفید برای کابوس و وسواس سوداوی، فالج (فلج نیمه بدن)، لقوه (کجی دهان)، خدر (کرتخی و بی‌حسی)، ترنجیدگی (درهم‌کشیده و فشرده شدن) مفاصل، مسخن و مجفف (گرم و خشک) در درجه سوم، مضر برای گرم‌مزاجان، و مورث (برانگیزاننده) غشی. مصلح آن کتیرا و صمغ عربی است (۳). از تمام اندام‌های این گیاه (ساقه، گل و تخم) در طب سنتی استفاده شده است. قدرت آن گرم و خشک در درجه سوم، یا در سوم گرم و در دوم خشک، یا گرم در دوم یا سوم و خشک در سوم یا اوایل و یا گرم و خشک در آخر اول است. مهم‌ترین خاصیت آن ایجاد اسهال، سودا و بلغم است (۴).

افتیمون یکی از گیاهان دارویی است که عصاره آن طیف وسیعی از آثار فارماکولوژیکی دارد که سبب بهبود حافظه، یادگیری و افسردگی می‌شود. از طرف دیگر به نظر می‌رسد

حضور استروئیدها در این گیاه مسئول فعالیت‌های سایکوفارماکولوژی آن باشد (۶ - ۴).
با توجه به تأثیر سلامت روانی در فعالیت‌های اجتماعی افراد و آثار گیاهان دارویی در این خصوص، در این مطالعه تأثیر استرس و اضطراب قبل و بعد از مصرف افتیمون در افراد بررسی شد.

مواد و روش‌ها

کد اخلاق این مطالعه از دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران اخذ شد. سپس در مرکز کارآزمایی‌های بالینی ایران ثبت شد. حدود ۴۰ نفر از بیماران مراجعه‌کننده به مراکز طب سنتی تهران که شرایط ورود به مطالعه را داشتند و به بیماری مزمن دیگری مبتلا نبودند به‌صورت در دسترس انتخاب شدند. از نمونه‌ها رضایت‌نامه کتبی گرفته شد. آزمودنی‌ها تحت نظر پزشک متخصص ۱۵ گرم افتیمون را که معادل ۹۳/ گرم از ماده خشک آن بعد از قرار دادن افتیمون در دمای ۹۰ درجه به مدت ۱۵ دقیقه و خشک کردن عصاره فیلتر شده بود روزانه به مدت یک ماه با یک لیوان شیر مصرف کردند. افتیمون از بازار گیاهان دارویی تهیه و به‌وسیله گیاه‌شناسان مرکز تحقیقات طب سنتی و مفردات پزشکی شناسایی و نام علمی آن تأیید شد. آزمون‌های کنترل کیفیت روی افتیمون انجام شد و سپس افتیمون تحویل بیماران شد.

لازم به ذکر است مقدار ماده مؤثر فنلی در ۱۰۰ گرم ماده خشک برحسب نواحی معادل ۱۰/۵۲-۲۲/۹۵ است.

هدف مطالعه برای افراد توضیح داده شد و قبل از شروع مطالعه از آنان رضایت‌نامه کتبی گرفته شد. اطلاعات اجتماعی و اقتصادی (حقوق و دستمزد) افراد با یک پرسش‌نامه اطلاعات عمومی جمع‌آوری شد.

پرسش‌نامه چهارسیستمی اضطراب (FSAQ)

این پرسش‌نامه به‌وسیله کوک‌سال و پاور در سال ۱۹۹۰ طراحی شد و دارای ۶۰ عبارت و ۴ خرده‌مقیاس اضطراب احساسی، اضطراب شناختی، اضطراب رفتاری و اضطراب فیزیکی (هر مقیاس ۱۵ عبارت) است. از این پرسش‌نامه بیشتر در مقالات با نمونه‌های غیربالینی استفاده شده است

¹ - Dodder

پیشگیری از بیماری‌های مختلف و اختلالات کبدی مؤثر باشند (۸).

علاوه بر این، گیاه افیمون باعث کاهش معنی‌دار فعالیت اتونوم و پروفایل رفتار اکتشافی می‌شود؛ به نظر می‌رسد حضور استروئیدها در این گیاه مسئول این فعالیت‌های سایکوفارماکولوژی باشد (۶).

همچنین مکانیسم عملکرد این گیاه - از طریق اهداف پروتئینی - می‌تواند در عملکرد این ترکیب در برابر افسردگی مؤثر باشد. این مکانیسم همچنین می‌تواند در درک درد، تنظیم انتقال مایع و روش‌های سیگنالینگ میانجیگری شده از طریق لیپوپلی ساکارید مؤثر باشد (۴).

در مطالعات پری‌کلینیکی و کلینیکی روی استرس اکسیداتیو و آثار آنتی‌اکسیدانی عوامل ضد افسردگی و اضطراب، پیشنهاد می‌شود که آن‌ها از طریق حذف گونه‌های فعال اکسیژن و نیتروژن باعث کاهش رادیکال‌های آزاد و استرس اکسیداتیو و از طریق آن باعث حفاظت در برابر استرس اکسیداتیو القاکننده آسیب‌های نرونی می‌شوند که خود باعث بهبود علائم استرس و اضطراب می‌شود. مقالاتی در تأیید نقش آنتی‌اکسیدان‌ها در کاهش اختلالات روان‌شناختی از جمله اضطراب و استرس وجود دارد (۹، ۱۰).

نتیجه‌گیری

با توجه به بالا بودن استرس اکسیداتیو در اختلالات استرس و اضطراب و بالا بودن میزان فیتوآنتی‌اکسیدان‌ها در این گیاه به نظر می‌رسد مکانیسم احتمالی این گیاه در کاهش اضطراب از طریق این آنتی‌اکسیدان‌ها باشد.

تشکر و قدردانی

این پژوهش پس از اخذ کد اخلاق از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، در مرکز کارآزمایی‌های بالینی ایران با کد IRCT2016030826967N ثبت شد. این مقاله از طرح تحقیقاتی مصوب در دانشگاه پیام نور استان مرکزی با کد ۲۹/۱/۱۵۷۱ استخراج شد. نویسندگان از تمام افراد شرکت‌کننده در تحقیق قدردانی می‌کنند.

و بر اساس آن، هر فردی که یک انحراف معیار بالاتر از نمره میانگین را به دست آورد به‌عنوان فرد دارای نشانه‌های اضطراب شناخته می‌شود. روایی صوری پرسش‌نامه به‌وسیله ۵ روان‌پزشک و روان‌شناس ایرانی تأیید شد. در مطالعه کوک‌سال و پاور آلفای کرون‌باخ برای تعیین پایایی پرسش‌نامه، ۰/۹۲ بود. روایی تشخیصی آن نیز برای مقایسه بیماران اضطرابی و غیربیماران به دست آمد. نحوه پاسخ‌دهی به پرسش‌نامه به‌صورت «بلی یا خیر» است و امتیاز هر مؤلفه بر اساس مجموع امتیازهای ۱۵ ماده به دست می‌آید و نمره کل مقیاس نیز از مجموع امتیازهای چهار مؤلفه تشکیل می‌شود (۷).

همه افراد، به‌منظور بررسی نشانه‌های بیماری طولانی‌مدت مانند فشارخون بالا، نارسایی قلبی، سرطان، اختلال تیروئید، آسم، دیابت و کم‌خونی تحت معاینه بالینی قرار گرفتند. شرط ورود بیماران به پژوهش داشتن شکایت‌های روحی و روانی و نداشتن بیماری‌های جسمی و اختلالات روانی بود. شرایط خروج بیماران از درمان شامل تماس با مواد سمی، اشعه‌درمانی و یا استفاده از مواد مخدر، ابتلا به بیماری‌های مزمن، مصرف آنتی‌اکسیدان و یا مصرف الکل بود. در نهایت، اضطراب افراد، قبل و بعد از مداخله با پرسش‌نامه محاسبه شد و داده‌ها با نرم‌افزار SPSS و آزمون تی همبسته تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها و بحث

میانگین سنی افراد $32 \pm 6/72$ بود. هجده نفر مرد و بیست‌ودو نفر زن بودند. بیست‌وچهار نفر متأهل و شانزده نفر مجرد بودند. نتایج نشان‌دهنده کاهش معنی‌دار اضطراب آزمودنی‌ها بعد از مداخله بود (جدول شماره ۱).

به نظر می‌رسد شیر افیمون بر کاهش اضطراب در هر چهار مؤلفه احساسی، شناختی، رفتاری و فیزیکی تأثیر دارد. افیمون یکی از گیاهان دارویی است که عصاره آن طیف وسیعی از آثار فارماکولوژیکی دارد که سبب بهبود حافظه، یادگیری و افسردگی می‌شود (۵، ۷). این گیاه همچنین آثار آنتی‌اکسیدانی دارد. در این راستا ترکیبات متعدد فلاونوئیدی و اسیدهای فنولیک از این گیاه جدا شدند که می‌توانند در

جدول شماره (۱) مقایسه میانگین متغیرهای مؤلفه‌های اضطراب قبل و بعد از مداخله

sig	df	t	SD	اختلاف میانگین	انحراف استاندارد \pm میانگین		میانگین همبسته
					پس‌آزمون	پیش‌آزمون	
۰/۰۰۱	۳۹	۲۰/۳۱	۱/۸۵	۷/۵۲	۱۸/۱ \pm ۶۸/۴۰	۲۶/۱ \pm ۲۰/۱۹	اضطراب احساسی
۰/۰۰۱	۳۹	۱۵/۱۳	۱/۵۹	۴/۸۴	۱۹/۱ \pm ۳۲/۷۴	۲۴/۰ \pm ۱۶/۹۴	اضطراب شناختی
۰/۰۰۱	۳۹	۴/۱۵	۳/۲۲	۲/۶۸	۲۰/۲ \pm ۲۸/۱۷	۲۲/۲ \pm ۹۶/۵۷	اضطراب رفتاری
۰/۰۰۱	۳۹	۱۰/۷۱	۳/۶۵	۷/۸۴	۱۸/۲ \pm ۸۰/۲۵	۲۶/۱ \pm ۶۴/۶۲	اضطراب فیزیکی

References:

1. Hamidpour H, Doulatshahi B, Pourshahbaz A, Dadkhah A. The efficacy of schema therapy in treating women's generalized anxiety disorder. *Iranian J Psychiatry Clin Psychol.* 2010; 4(16): 420-431. [Persian]
2. Albert M, Belastegui-Macadam XM, Bleischwitz M, Kaldenhoff R. *Cuscuta* spp. "Parasitic plants in the spotlight of plant physiology, economy and ecology". In *Progress in Botany*. Springer, Berlin, Heidelberg. 2008;69: 267-277
3. Gorjani A. Medical purposes and Supermodels. Edit and Research by Tajbakhsh H. Institute of Publishing and Printing of Tehran University in cooperation with the Academy of Sciences. 2005;1:283. [Persian]
4. Fozia A, Bukhari SA, Muhammad S, Shakeel A, Muhammad A, Naheed A. Comparative evaluation of antioxidant potential of parasitic plant collected from different hosts. *Journal of Food Processing and Technology.* 2013;4(5).
5. Moon M, Jeong HU, Choi JG, Jeon SG, Song EJ, Hong SP, Oh MS. Memory-enhancing effects of *Cuscuta japonica* Choisy via enhancement of adult hippocampal neurogenesis in mice. *Behavioural brain research.* 2016;311:173-82.
6. Pal DI, Panda CH, Sinhababu SA, Dutta AR, Bhattacharya SH. Evaluation of psychopharmacological effects of petroleum ether extract of *Cuscuta reflexa* Roxb. stem in mice. *Acta Poloniae Pharmaceutica.* 2003; 60(6):481-6.
7. Maredpour A, Shaeeri M, Kafi M. The Study of Psychometric Properties, the "Four System Anxiety Questionnaire"(FSAQ). *Daneshvar.* 2010 :15;1(43):11-20.
8. Donnapee S, Li J, Yang X, Ge AH, Donkor PO, Gao XM, Chang YX. *Cuscuta chinensis* Lam: A systematic review on ethnopharmacology, phytochemistry and pharmacology of an important traditional herbal medicine. *Journal of ethnopharmacology.* 2014;157:292-308.
9. Malekirad A, Kalantari-Dehaghi R, Abdollahi M. Clinical, haematological, and neurocognitive findings in lead-exposed workers of a battery plant in Iran. *Archives of Industrial Hygiene and Toxicology.* 2013;64(4):497-503.
10. Rahzani K, Malekirad AA, Zeraatpishe A, Hosseini N, Seify SM, Abdollahi M. Anti-oxidative stress activity of *Stachys lavandulifolia* aqueous extract in human. *Cell Journal (Yakhteh).* 2013;14(4):314.

Investigating the Effect of Milk - Dodder on Emotional, Cognitive, Behavioral and Physical Components of Anxiety

Malekiran A A¹, Mojtabae M*²

1. Ph.D in Physiology and Cognitive Neuroscience, Department of Biology, Payame Noor University, Tehran, Iran
2. Ph.D in Traditional Medicine, Department of Traditional Medicine, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: 16 December, 2017 ;Accepted: 30 January, 2018

Abstract

Introduction: With expansion of industrial life and increasing complexity of psychological and social phenomena, anxiety has become a part of human life. Therefore, this study aimed at investigating the effect of Milk - Dodder on anxiety components.

Methods: 40 people referred to traditional medicine centers were intervened for one month and multi-system anxiety questionnaire was performed as pre-test and post-test. The data were analyzed through t-test using SPSS.

Results: The results showed that there was a significant difference between the pre-test and post-test scores of the subjects and the post-test scores significantly decreased compared to the pre-test ones, which means that after the intervention, the subject experienced significantly-decreased emotional, cognitive, behavioral and physical components of anxiety.

Conclusion: Milk - Dodder can be used as a supplement in medical centers and for certain diseases that anxiety is one of their characteristics.

Keywords: Milk - Dodder, Anxiety, Herbal medicine

*Corresponding author: E.mail: mahdismojtabae@yahoo.com